

Харків: Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2000. 18 с.

Юрченко Олександр Валентинович,
аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ПЕРЕВИЩЕННЮ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕСПРАВЖНИХ (ІМІТАЦІЙНИХ) ЗАСОБІВ

Принцип верховенства права стосовно діяльності правоохоронних органів держави означає виконання правоохоронцями усіх без виключень вимог закону та дію будь-якої посадової особи тільки на підставі закону. Проте навіть у практиці європейських країн цей принцип не дотримується повністю через велику кількість чинників, що призводить до чисельних «відхилень» у виконанні вимог закону працівниками правоохоронних органів, порушень ними прав людини під час виконання службових обов'язків.

На відміну від європейських країн в Україні перевищення влади або службовим становищем набуло масштабного характеру. Зокрема, систематично порушуються права громадян України під час утримання їх у слідчих ізоляторах, про що свідчать виступи та повідомлення у пресі уповноваженого з прав людини. Адвокати вказують на існуючу практику розповсюдження наркотичних засобів через охорону серед затриманих осіб. Значною проблемою в усі роки незалежності України було незаконне порушення або закриття кримінальних справ (кримінального провадження), службові зловживання [1, с. 220–221].

Громадяни мають активніше долучатися до формування державної політики у сфері протидії корупції. Громадські організації повинні використовувати такі механізми протидії корупції як консультації з громадськістю, участь у робочих групах, круглих столах із представниками органів державної влади, місцевих органів влади, міжнародними, зарубіжними громадськими організаціями, здійснювати громадські експертизи і моніторинги, проводити громадські слухання з питань протидії корупції, а головне – контролювати виконання органами державної влади та місцевого самоврядування Національної антикорупційної стратегії, вносити безперервно

(протягом часу дії Стратегії) пропозиції щодо її корегування та доповнення, а також виконання політичних рішень [1].

Так згідно ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» основним завданням поліції є протидія злочинності [2]. Протидія злочинності – це безперервний процес, у межах якого одночасно й паралельно здійснюються загальносоціальні та спеціальні заходи, що спрямовані на виявлення та розкриття злочинів. Ефективність протидії злочинності залежить від багатьох факторів [3].

При цьому особливу увагу прокурор як процесуальний керівник досудового розслідування має звернути на документальне оформлення предмета неправомірної вигоди, який має бути вручений фігуранту. Гроші, як найбільш поширений предмет неправомірної вигоди, для документування факту одержання неправомірної вигоди службовими особами, повинні надавати оперативні підрозділи. У виняткових випадках, згідно з рішенням слідчого, можуть бути використані гроші заявника у разі їх добровільного надання останнім до правоохоронного органу. Але ні в якому разі не можна примушувати заявника надати гроші для проведення заходу [4, с. 45]. При передаванні грошових коштів як предмету неправомірної вигоди у особливо великих розмірах виникає ще одна ситуація, пов'язана з проблемою отримання правоохоронними органами великих сум грошей (наприклад, кілька мільйонів гривень або доларів США), які потрібні для передачі службовій особі як предмету неправомірної вигоди. Ініціатори проведення зазначеного заходу звертаються в установленому законом порядку, наприклад, до банку і отримують бажану суму. Такі гроші, зрозуміло, необхідно повернути потім до банку, але оскільки в досудовому розслідуванні вони визнаються предметом неправомірної вигоди, тобто і речовими доказами, – до вступу вироку в законну силу суд не повертає їх організаторам проведення такої операції. Саме, у зв'язку, із існуванням проблем з отриманням великих сум грошей, по кримінальному провадженню можливе використання у відповідності з вимогами ст. 273 КПК України несправжніх (імітаційних) засобів, а саме спеціально виготовлених документів до яких можна віднести й імітацію грошових купюр, тобто коли частина грошей, що передається як неправомірна вигода, фактично відсутня, а замість грошей передають так звану «ляльку», які можуть бути використані при проведенні спеціального слідчого експерименту. По завершенню слідчим, або відповідно до доручення слідчого, оперативним працівником, проводять огляд та вручення грошових коштів, при

цьому з них виготовляються копії які помічаються спеціальними хімічними речовинами [4, с. 47]. Саме спеціальні хімічні речовини відіграють ключову роль у забезпеченні доказування неправомірної вигоди. Адже аналіз практики дозволяє стверджувати, що до доказів у провадженнях про одержання неправомірної вигоди службовою особою належать: зразки цих речовин, ватні тампони із змивами з поверхні долонь рук підозрюваного, рукавички, за допомогою яких оглянуті гроші під час огляду місця події та проведено освідчування, тампони зі змивами з поверхні робочого столу підозрюваного; протоколи огляду та поміщення коштів спеціальною хімічною речовиною.

Отже, лідери організованих злочинних груп приділяють особливу увагу пошуку та встановленню корупційних зв'язків серед посадових осіб, що здійснюють правоохоронну діяльність, регуляторною діяльністю у сфері економіки, суддів, керівників місцевих органів влади та інших посадових осіб, до компетенції яких належить прийняття важливих для організованих злочинних груп рішень. Це сприяє збільшенню кількості корумпованих службових осіб, які займають відповідальне становище. Слід також урахувати, що корупційним діям притаманний високий рівень латентності [5, с. 166, 6, с. 284].

Список використаних джерел

1. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 479 с.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Севрук В. Г. Протидія Національної поліції України злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2 (252). С. 288–293.

4. Особливості розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. Ф. Вакуленко, О. М. Толочко та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2014. 92 с.

5. Джужа О. М. Організована злочинність в Україні та країнах Європи : посібник. Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. 248 с.

6. Павленко С. О. Деякі особливості протидії хабарництву, вчиненому службовими особами, які займають відповідальне

становище. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 2 (30). С. 279–288.

Мостепанюк Людмила Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 240-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Задля удосконалення правового врегулювання відносин щодо користування надрами з метою видобування бурштину, припинення його незаконного видобування бурштину, створення сприятливих умов для розвитку в Україні галузі економіки, залучення у цю галузь інвестицій та нових технологій, забезпечення охорони навколишнього природного середовища під час видобування бурштину та рекультиватії порушених земель у Верховній Раді України було зареєстровано кілька законопроектів, спрямованих на посилення кримінальної відповідальності за незаконні дії щодо бурштину. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» від 19.12.2019 р. положення Кримінального кодексу України (далі – КК) були доповнені новою статтею 240-1 «Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину» [1].

Предметом вказаного злочину є бурштин. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. № 827 «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення», бурштин є видом неметалічних корисних копалин загальнодержавного значення, а саме – ювелірною сировиною (дорогоцінним камінням) [2].

Проблема, яка пов'язана з предметом незаконного видобування, збуту, придбання, передачі, пересилання, перевезення, переробки бурштину полягає в тому, що в ч. 1 ст. 240-1 КК законодавцем не визначено, скільки особа має